

2^ο Γενικό Λύκειο Καρδίτσας

Σχολικό Έτος 2016 2017

Εργασία Σχολικών Δραστηριοτήτων – Πολιτιστικών Θεμάτων

Τάξη Α

Εκπαιδευτικοί: Μαρία Χασιώτη ΠΕ02, Γεώργιος Λίτσιος ΠΕ03, Χαρίκλεια Σακελλαρίου ΠΕ10

Τίτλος: «Η ιστορία των λέξεων ‘Νέα’, ‘Νέο’ στα ονόματα πόλεων και χωριών της Ελλάδας».

Εισαγωγή

Η ιστορία δείχνει ότι οι μετακινήσεις πληθυσμών δεν είναι σύγχρονο γεγονός αλλά διαχρονικό. Συγκεκριμένα, η ταχύτητα, ο ρυθμός και ο χρόνος των μετακινήσεων προσφύγων-μεταναστών οφείλονται σε διάφορους παράγοντες, όπως είναι οι άθλιες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, οι πόλεμοι, οι εισβολές, οι δικτατορίες, η έλλειψη της ασφάλειας και της ειρήνης, η επιστημονική και ακαδημαϊκή μετανάστευση και άλλα πολλά.

Σήμερα, εξαιτίας της διεθνούς πολιτικής, το προσφυγικό έχει μετατραπεί σε ένα από τα μεγαλύτερα δράματα της ανθρώπινης ιστορίας. Από το 2001 το εύφλεκτο ζήτημα πήρε δραματικές διαστάσεις, καθώς οι δυτικές εισβολές στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ εκτόπισαν εκατομμύρια ανθρώπων και ο συνεχιζόμενος πόλεμος στις δύο χώρες κατευθύνει το ρεύμα των προσφύγων προς την Ευρώπη, με αποτέλεσμα χώρες με οικονομική κρίση όπως η Ελλάδα να βρεθούν αντιμέτωπες με χιλιάδες πρόσφυγες.

Η διάκριση της έννοιας του πρόσφυγα που κινδυνεύει η ζωή του, όπως η περίπτωση των Συρίων, από την έννοια του μετανάστη, που επιδιώκει την καλύτερευση της οικονομικής του κατάστασης, μετοικώντας σε άλλη πλούσια χώρα με προοπτικές, έχει ιδιαίτερη σημασία για την αντικειμενική μελέτη των λόγων και διαστάσεων του προσφυγικού ζητήματος.

Από τις αρχές του 2015 σχεδόν ένα εκατομμύριο άνθρωποι έχουν περάσει από τις ακτές της Τουρκίας σε κάποιο από τα ελληνικά νησιά, προσπαθώντας να φτάσουν σε μια από τις πλούσιες χώρες κυρίως της Βόρειας Ευρώπης. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη μαζική μετακίνηση πληθυσμού στην πρόσφατη ιστορία και μια από τις σημαντικότερες ανθρωπιστικές κρίσεις που έχει αντιμετωπίσει η Ευρώπη μεταπολεμικά και συμβαίνει να περνά από τις ακτογραμμές της δικιάς μας χώρας.

Πώς αντιμετωπίζουν την πρωτοφανή κρίση οι Έλληνες πολίτες; Τι εικόνα έχουν για το πρόβλημα, το μέγεθος και τις αιτίες του;

Απαντήσεις στα ερωτήματα δίνει μια έρευνα κοινής γνώμης που υλοποίησε το Γενάρη του 2016 η εταιρεία δημοσκοπήσεων PublicIssue.

Ένα από τα σημαντικά ευρήματα της έρευνας είναι η έντονα θετική άποψη που έχουν για τους πρόσφυγες οι ερωτηθέντες. Ένα εκπληκτικό 58% δήλωσαν ότι έχουν εκφράσει έμπρακτα την αλληλεγγύη τους στους πρόσφυγες προσφέροντας τρόφιμα 39%, ρούχα 31%, χρηματική βοήθεια 10% και βοηθώντας εθελοντικά 4%. Η PublicIssue έκανε μια προβολή του αποτελέσματος στο γενικό πληθυσμό και κατέληξε στο συμπέρασμα πως αν οι απαντήσεις είναι ειλικρινείς, περισσότεροι από 5.000.000 συμπολίτες μας βοήθησαν με κάποιο τρόπο τους πρόσφυγες το προηγούμενο διάστημα.

Πιο συγκεκριμένα η έρευνα έδειξε πως απέναντι στους πρόσφυγες που έρχονται στην Ελλάδα τον τελευταίο χρόνο οι 2 στους 3 Έλληνες (ποσοστό 67%) έχουν θετικά συναισθήματα (δηλώνουν συμπόνια 38% και λύπη 29%). Στα αρνητικά συναισθήματα των ερωτώμενων ένα 16% δηλώνει ανησυχία, 4% φόβο, 3% καχυποψία, 3% αίσθημα απειλής, 3% θυμό και 1% αδιαφορία.

Ένας βασικός λόγος που ερμηνεύει το μεγάλο αυτό ποσοστό είναι το γεγονός πως η Ελλάδα βίωσε άμεσα το προσφυγικό πρόβλημα κατά την περίοδο 1914-1922, όταν Έλληνες πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία και όχι μόνο ,αναγκάστηκαν να μετακινηθούν στην Ελλάδα λόγω της βιαιότητας των Τούρκων απέναντί τους.

Η ελληνική παρουσία στη Μ. Ασία υπήρξε μακράιωνη. Οι πυκνοί κατά την αρχαιότητα και τους βυζαντινούς χρόνους ελληνικοί πληθυσμοί αραιώσαν αισθητά μετά το 12^ο αιώνα, κυρίως λόγω των μαζικών εξισλαμισμών. Όμως κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα ενισχύθηκαν και πάλι με μεταναστεύσεις από τον κυρίως ελλαδικό χώρο. Την περίοδο αυτή ,εκτός από την αύξηση του ελληνικού πληθυσμού ,σημειώθηκε οικονομική άνοδος των Ελλήνων ,πνευματική άνθηση και αξιολογή κοινωτική και εκπαιδευτική οργάνωση.

Η εθνική όμως αφύπνιση των Τούρκων, που είχε ξεκινήσει από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ενισχύθηκε μετά την εδαφική συρρίκνωση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο τουρκικός εθνικισμός συνέβαλε στην εχθρική αντιμετώπιση των μειονοτήτων που ζούσαν στην οθωμανική αυτοκρατορία. Στο στόχαστρο βρέθηκαν κυρίως οι Έλληνες και οι Αρμένιοι καθώς είχαν συγκεντρώσει στα χέρια τους το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου και της βιομηχανίας της χώρας.

Οι καταπιέσεις που υπέστησαν οι Έλληνες πήραν τις εξής μορφές:

-Θεσπίστηκαν έκτακτες επιβαρύνσεις και επιτάξεις ειδών για τις ανάγκες του πολέμου.

-Τέθηκαν εμπόδια στις εμπορικές δραστηριότητες τους.

-Πληθυσμοί χωρών ή και ευρύτερων περιοχών μετατοπίστηκαν από τις ακτές προς το εσωτερικό της Μ. Ασίας.

-Οι άνδρες άνω των 45 ετών, που δεν στρατεύονταν, επάνδρωναν τα τάγματα εργασίας. Εκεί πολλοί πέθαναν από κακουχίες, πείνα και αρρώστιες. Όσοι είχαν ηλικία 20-45 ετών μπορούσαν αρχικά να εξαγοράσουν τη στρατιωτική τους θητεία. Όσοι δεν πλήρωσαν χαρακτηρίστηκαν λιποτάκτες. Μετά την κατάργηση της δυνατότητας εξαγοράς της θητείας σημειώθηκαν χιλιάδες λιποταξίες και όσοι συνελήφθησαν εκτελέστηκαν. Οι ενέργειες των Τούρκων προκάλεσαν μεγάλο κύμα φυγής προς την Ελλάδα. Αποκορύφωμα όλων αυτών αποτέλεσε ο ξεριζωμός του Ελληνισμού της Μ. Ασίας και της Ανατολικής Θράκης το 1922. Ο μεγάλος αριθμός των προσφύγων και ο οριστικός χαρακτήρας που πήρε η εκδίωξη από τις πατρογονικές εστίες ανάγκασε την ελληνική πολιτεία να λάβει συστηματικότερα μέτρα για την περίθαλψη και την αποκατάσταση στη νέα τους πατρίδα.

Τα επίθετα Νέος-Νέα σε μια πληθώρα τοπωνυμίων ανά την Ελλάδα πιστοποιούν την προσπάθεια αυτών των ανθρώπων να αναστήσουν τη χαμένη τους πατρίδα και να επουλώσουν σιγά σιγά τις πληγές του ξεριζωμού τους, μεταφέροντας στην Ελλάδα πια την κουλτούρα, τον πολιτισμό τους, τα ήθη και έθιμά τους.

Ιστορικό πλαίσιο.

Για να κατανοήσουμε το γεγονός των χιλιάδων προσφύγων που ακολουθώντας το στρατό άρχισαν να φτάνουν στην Ελλάδα μετά τη μικρασιατική καταστροφή τον Αύγουστο του 1922 ,θα πρέπει να αναφερθούμε λίγο στα γεγονότα που οδήγησαν σ' αυτήν.

Με τη συνθήκη των Σεβρών η Ελλάδα κατοχύρωνε επισήμως τη Δυτική Θράκη, ενσωμάτωνε την Ανατολική, μέχρι τη γραμμή της Τσατάλτζας κοντά στην Κωνσταντινούπολη, έπαιρνε τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο και επισημοποιούσε την παρουσία της στην περιοχή της Σμύρνης και στην ενδοχώρα της. Η περιοχή της Σμύρνης θα έμενε υπό την ονομαστική επικυριαρχία του Σουλτάνου, αλλά θα διοικούταν από Έλληνα αρμοστή ως εντολοδόχο των Συμμάχων και θα μπορούσε να προσαρτηθεί στην Ελλάδα μετά από πέντε χρόνια με δημοψήφισμα. Το άρθρο 26 της Συνθήκης όριζε ακόμα ότι αν οι Οθωμανικές αρχές δεν συναινούν στην εφαρμογή της, θα εξέπιπταν από την κυριαρχία τους στην Κωνσταντινούπολη, την οποία θα μπορούσε να καταλάβει η Ελλάδα, κάτι το οποίο έντεχνα είχε προωθήσει ο Βενιζέλος. Το όραμα της «Ελλάδας των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών» έμοιαζε τότε εφικτό.

Την 1/14 Νοεμβρίου 1920 ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο θριαμβευτής της συνθήκης των Σεβρών, ο δημιουργός της Ελλάδας των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών χάνει τις εκλογές στη χώρα του. Μετά από φιλοβασιλικό δημοψήφισμα ο ασυμπαθής για τους Συμμάχους βασιλιάς Κων/νος αποκαθίσταται στο θρόνο του. Απομακρύνει την εμπειροπόλεμη φιλοβενιζελική στρατιωτική ηγεσία και στο Πολεμικό Συμβούλιο της Κιουτάχειας(15/7/1921) αποφασίζει τη συνέχιση της Μικρασιατικής εκστρατείας ενώ οι εθνικιστές του Κεμάλ ρυθμίζουν τις συνοριακές διαφορές τους, υπογράφοντας σύμφωνο φιλίας και οικονομικής συνεργασίας με τη Σοβιετική Ένωση, την Ιταλία και τη Γαλλία, εντείνοντας τις πιέσεις σε βάρος του ελληνικού πληθυσμού σε όλη την Ανατολία. Η πορεία του ελληνικού στρατού μέσα στην έρημο, κάτω από τον αδυσώπητο ήλιο, ήταν βασανιστική. Παρά τις κακουχίες, τις αρρώστιες, την έλλειψη εφοδίων και τις επιθέσεις των Τούρκων, αποδείχτηκε πιο άξιος από την ηγεσία του, κατέχοντας μια ζώνη 100 περίπου τετ.χιλ. και η μαχητικότητά του φανέρωνε ανθρώπους που είχαν ξεπεράσει τα φυσιολογικά όρια αντοχής. Για ένα περίπου χρόνο η γραμμή του μετώπου έμεινε αμετακίνητη, αλλά η στασιμότητα που ακολούθησε την άτυχη μάχη στο Σαγγάριο τον Αύγουστο του 1921 για ένα περίπου χρόνο έφθειρε το ηθικό του στρατεύματος και έδωσε χρόνο στον Κεμάλ να αναδιοργανωθεί. Ο ελληνικός στρατός δεν ήταν μόνο ταλαιπωρημένος αλλά δυσκίνητος και ανοργάνωτος. Ο πολεμικός εξοπλισμός παμπάλαιος ενώ η τροφοδοσία δυσλειτουργούσε, μακριά από τα κέντρα ανεφοδιασμού. Την αυγή της 13^{ης} Αυγούστου του 1922 άρχισε αιφνιδιαστικά η μεγάλη τουρκική αντεπίθεση στο νότιο τομέα του μετώπου, στην περιοχή Αφιόν Καραχισάρ υπό την προσωπική ηγεσία του Μουσταφά Κεμάλ. Τα πάθη του διχασμού, η κόπωση, οι βαριές απώλειες, το μεγάλο ανάπτυγμα της γραμμής κατοχής, η απομόνωση της Ελλάδας από τους Συμμάχους, τα σοβαρά στρατηγικά σφάλματα της ελληνικής ηγεσίας οδήγησαν στην κατάρρευση του μετώπου και άρχισε η υποχώρηση που μεταβλήθηκε σε φυγή προς την Προποντίδα και τις δυτικές ακτές. Μεγάλες μονάδες κυκλώθηκαν από τον εχθρό και αιχμαλωτίστηκαν.

Μετά την κατάρρευση του μετώπου, την ευθύνη του οποίου έφερε ο τότε διοικητής του Α' Σώματος στρατού υποστράτηγος Νικόλαος Τρικούπης και την άτακτη υποχώρηση και αναδίπλωση του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος από το Αφιόν Καραχισάρ στα μέσα Αυγούστου του 1922 άρχισε και ο ξεριζωμός μεγάλου μέρους του χριστιανικού πληθυσμού (Ελλήνων και Αρμενίων) προς τη μικρασιατική ακτή.

Στις 24 Αυγούστου 1922 αναχώρησε και το τελευταίο ελληνικό στρατιωτικό τμήμα. Την επόμενη χιλιάδες Έλληνες και Αρμένιοι πρόσφυγες, που κατέκλυζαν όλο το μήκος της περίφημης προκουμαίας «Και» της Σμύρνης μάταια περίμεναν πλέον τα επιταγμένα ελληνικά πλοία για τη μεταφορά τους στα γειτονικά ελληνικά νησιά. Ωστόσο, μετά από έντονη παρέμβαση του Αμερικανού προξένου Τζορτζ Χόρτον στάλθηκαν δύο αμερικανικά αντιτορπιτικά για την

εξυπηρέτηση των προσφύγων. Την επόμενη ,26 Αυγούστου 1922 ,αναχώρησαν και οι ελληνικές αρχές της Σμύρνης. Η αντίστροφη μέτρηση για την πόλη της Σμύρνης είχε πλέον φθάσει. Στις 27 Αυγ. 1922 Τούρκοι και Τσέτες του Νουρεντίν Μπέη έμπαιναν στη Σμύρνη. Τραγικό υπήρξε το τέλος του μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομου στον οποίο οι Τούρκοι επιφύλαξαν έναν αργό και βασανιστικό θάνατο. Του έβγαλαν με ξιφολόγχη τα μάτια ,του έκοψαν τα αυτιά και τη γλώσσα, τον έσυραν από τα γένια και τα μαλλιά. Γύρω από το σώμα του έστησε η απάνθρωπη και αφάνταστα βάρβαρη τουρκική μανία τον πιο φρικτό χορό. Τελικά ένας Τουρκοκητικός, για να τον λυτρώσει, τον πυροβόλησε, δίνοντας έτσι τέλος στο μαρτύριό του. Ύστερα άρχισε η φωτιά και η μεγάλη σφαγή .Ο ουρανός είχε κοκκινίσει από τη φωτιά που μούγκριζε ,σαν τα γυναικόπαιδα που σφαγιάζονταν στους δρόμους και οι Σύμμαχοι από τα πλοία τους στο λιμάνι κοιτούσαν απαθείς. Οι «σύμμαχοι» σύμφωνα με τον πρόξενο των ΗΠΑ Τζορτζ Χόρτον, είχαν δώσει ρητή διαταγή στους αντιπροσώπους τους να τηρήσουν στάση αυστηρής ουδετερότητας, ενώ μόνο «μια οβίδα στο βρόντο πάνω από την τουρκική συνοικία θα αρκούσε για να συγκρατηθεί η θηριωδία των Τούρκων».

700.000 νεκροί,1.500.000 πρόσφυγες, Χιλιάδες άμαχοι Έλληνες σφαγιάστηκαν. Ο θρήνος για τις χαμένες πατρίδες απλώθηκε παντού. Το ωραίο ελληνικό παραμύθι, που ξεκίνησε σ' αυτά τα εδάφη πριν χιλιάδες χρόνια με την Ιλιάδα και την Οδύσσεια του Ομήρου και συνεχίστηκε με τη συγγραφή του Ευαγγελίου στα Ελληνικά και το έπος του Διγενή Ακρίτα, έσβησε μέσα στη φωτιά που κατέστρεψε τη Σμύρνη. Οι όμορφες περιοχές της Μικράς Ασίας που ακτινοβολούσαν ελληνικό πολιτισμό, το «Και», το Παραλλέλι, η Μπελαβίστα, οι Βερχανάδες, η Αγία Φωτεινή, η Αγία Αικατερίνη ,τα Σπιτάλια ,ο Άγιος Κων/νος χάθηκαν για πάντα.

Στο δρόμο της προσφυγιάς.

Έτσι άρχισε η Οδύσσεια των Μικρασιατών προσφύγων. “Εμείς οι άλλοι περιμέναμε τρεις μέρες, ώσπου μπήκαμε σε καΐκια και μπαρκάραμε για τη Μυτιλήνη. Ώσπου να πατήσει το ποδάρι του ο τούρκικος στρατός στο χωριό, άραζαν καΐκια και μας παίρναν. Πίσω - πίσω στη Μυτιλήνη δεν μας δέχονταν. Δεν είναι και πλούσιος τόπος. από ένα μαζούλι (=σοδειά) περιμένει. Βασανιστήκαμε, κακοκοιμηθήκαμε, κακοφάγαμε, μεγάλη συμφορά πάθαμε. Και ποιος δεν έκλαψε νεκρούς; Και ποιος δεν κακοπάθησε και ποιος δεν κλαίει ακόμα; Μονάχα τα παιδιά που γεννήθηκαν εδώ, τ' ακούνε σαν ψεύτικα παραμύθια” (μαρτυρίες Μικρασιατών). Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923 είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση ,η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους ,όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος(18 Οκτ. 1912).Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. Η συμφωνία αυτή διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών. Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της ,οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών, όπως αυτή υπογράφηκε στη Συνθήκη ειρήνης της Λωζάνης. Χαρακτηριστικό είναι το ψήφισμα που εγκρίθηκε από τους πρόσφυγες της Αθήνας στην Ομόνοια, στο πάνδημο συλλαλητήριο στις 21/1/1923, το οποίο μεταξύ άλλων ανέφερε τα εξής: «Οι

πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Εύξεινου Πόντου ... θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας που ανέρχονται σε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες απέναντι σε τριακόσιες χιλιάδες μουσουλμάνους της Ελλάδας ... πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και την παγκόσμια ηθική... ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου, της ελευθερίας και ιδιοκτησίας. ότι το σύστημα της Ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή παρά τη θέληση των πληθυσμών. Ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μικρασίας, αυτόχθονες από πανάρχαιους χρόνους στη γη που κατοικούσαν και πάνω στην οποία τα δικαιώματά τους είναι αναπαλλοτρίωτα και απαράγραπτα, δεν μετανάστευσαν με τη θέλησή τους αλλά εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους αντιμετωπίζοντας το φάσμα της σφαγής.... Οι αλύτρωτοι Έλληνες συναγμένοι εδώ και σε άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας αποφασίζουν και ψηφίζουν ομόφωνα να αξιώσουν τη δυνατότητα να παλιννοστήσουν στις πατρίδες τους κάτω από ουσιαστικές συνθήκες εγγύησης που θα καταστήσουν αυτήν την παλιννόστηση πραγματοποιήσιμη... Σε αντίθετη περίπτωση καταγγέλλουν την αδικία που τους γίνεται, σαν μία προσβολή δίχως προηγούμενο κατά της ανθρωπότητας και του πολιτισμού». Στο περιεχόμενό του καταγγέλλουν τον άνισο χαρακτήρα της σύμβασης, καθώς υποχρεώθηκαν σε ανταλλαγή 1.200.000 Ελλήνων έναντι 300.000 μουσουλμάνων, ενώ παράλληλα κάνουν αναφορά και στον υποχρεωτικό χαρακτήρα της ανταλλαγής, καθώς έπληττε την παγκόσμια συνείδηση και ηθική και έρχονταν σε αντίθεση προς τα ιερά δικαιώματα της ελευθερίας, της ανθρωπιάς αλλά και της ιδιοκτησίας. Κύρια καταγγελία του ψηφίσματος ήταν η αδιαφορία και η παράβλεψη του γεγονότος ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί είχαν αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα στις περιοχές από όπου διώκονταν ,χάρη στη μακραίωνη παρουσία τους εκεί. Τονίζουν επίσης ότι οι Έλληνες δε μετανάστευαν από τη Μικρά Ασία με τη θέλησή τους αλλά εκδιώχθηκαν, αντιμετωπίζοντας τον κίνδυνο της σφαγής. Τέλος αξιώνουν ομόφωνα στο ψήφισμα τη δυνατότητα επιστροφής στις πατρίδες τους κάτω από τις κατάλληλες προϋποθέσεις που θα εγγυούνταν τον επαναπατρισμό τους και θα τον καθιστούσαν πραγματοποιήσιμο.

Η πραγματικότητα όπως είχε διαμορφωθεί, μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. Εξάλλου η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των 2 χωρών Βενιζέλου και Κεμάλ, για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

Στην απογραφή του 1928 καταγράφηκαν 1.220.000 πρόσφυγες. Οι αρρώστιες κατέβαλλαν τους πρόσφυγες που ήταν ταλαιπωρημένοι, πρόχειρα στεγασμένοι και υποσιτιζόνταν. Ο τύφος, η γρίπη, η φυματίωση και η ελονοσία τους θέριζαν. Σύμφωνα με στοιχεία της κοινωνίας των Εθνών, ένας σημαντικός αριθμός προσφύγων πέθαναν μέσα σε ένα χρόνο από την άφιξή τους στην Ελλάδα. Εκτός από τις αρρώστιες, οι πρόσφυγες ήταν και ψυχικά τραυματισμένοι από την απώλεια συγγενών και φίλων, της πατρογονικής γης και του ευρύτερου κοινωνικού χώρου όπου είχαν ζήσει.

Προέλευση προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

**ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΕΦΥΓΑΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ**

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μικρά Ασία	626.954	51,3%
Ανατ. Θράκη	256.635	21%
Πόντος	182.169	14,9%
Κων/πολη	38.458	3,2%
Τουρκία (σύνολο)	1.104.216	90,4%
Καύκασος	47.091	3,9%
Ρωσία	11.435	0,9%
Ρωσία (σύνολο)	58.526	4,8%
Βουλγαρία	49.027	4%
Σερβία	6.057	0,5%
Αλβανία	2.498	0,2%
Άλλες περιοχές (Δωδεκάνησα, Ρουμανία, Κύπρος, Αίγυπτος)	1.525	0,1%
ΣΥΝΟΛΟ	1.221.849	100%

(Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας, Απογραφή 1928)

Τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα τα κύματα προσφύγων που έφτασαν στην Ελλάδα ήταν συχνότερα και πολυαριθμότερα απ' ό,τι του 19^{ου} αιώνα. Αιτία ήταν οι πολεμικές συγκρούσεις και η εχθρότητα μεταξύ των κρατών της Βαλκανικής χερσονήσου, ως συνέπεια του γενικού ανταγωνισμού της περιοχής.

Στις αρχές του 1914 εκδιώχθηκαν οι Έλληνες της Ανατολικής Θράκης από τις εστίες τους. Το Μάιο, οι διωγμοί επεκτάθηκαν και στη δυτική Μικρά Ασία, με το πρόσχημα της εκκένωσης της περιοχής απέναντι από τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου για στρατιωτικούς λόγους. Οι διώξεις και οι εκτοπίσεις του ελληνικού στοιχείου συνεχίστηκαν με μικρότερη όμως ένταση και κατά τα επόμενα χρόνια, μέχρι το τέλος του Α' παγκοσμίου πολέμου το 1918 και επεκτάθηκαν και σε άλλες περιοχές (Μαρμαράς, Πόντος). Οι πρόσφυγες λοιπόν που έφτασαν στην Ελλάδα στο διάστημα αυτό ανήλθαν σε πολλές χιλιάδες. Έλληνες πρόσφυγες ήρθαν το 1914 από την υπό ιταλική κατοχή Νοτιοδυτική Μικρά Ασία, το Αϊδίνιο και το εσωτερικό της Μικράς Ασίας. Ήδη πριν από τον Αύγουστο του 1922, ελληνικοί πληθυσμοί της Μικράς Ασίας, Πόντου, Κιλικίας είχαν εγκαταλείψει τα σπίτια τους και είχαν εγκατασταθεί στη Σμύρνη ή την Ελλάδα. Μετά την

καταστροφή της Σμύρνης σειρά είχαν τα Βουρλά, το Αϊβαλί και τα Μοσχονήσια. Οι πληροφορίες του πίνακα επιβεβαιώνουν αυτά τα ιστορικά στοιχεία. Αναλυτικότερα, το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων που φτάνει στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στην Ελλάδα είναι Έλληνες της Μικράς Ασίας (51,3%) αλλά και της Ανατολικής Θράκης (21%). Αξίζει να σημειωθεί ότι στους κατοίκους της Ανατολικής Θράκης δόθηκε προθεσμία ενός μήνα για να εκκενώσουν την περιοχή, με αποτέλεσμα να έχουν το δικαίωμα να μεταφέρουν ένα μεγάλο μέρος της κινητής τους περιουσίας. Οι Έλληνες της χερσονήσου της Καλλίπολης έφυγαν αργότερα. 200.000 παρέμειναν στην Καππαδοκία και γενικότερα στην κεντρική και νότια Μικράς Ασία. Αυτοί μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα το 1924 και το 1925 με τη βοήθεια της Μικτής Επιτροπής. Όσο αφορά το ποσοστό προσφύγων από τον Πόντο, αυτό ανέρχεται στο 14,9% ενώ από την Κωνσταντινούπολη στο 3,2%. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης ήταν ανάμεσα σ' εκείνους που εξαιρέθηκαν της υποχρεωτικής ανταλλαγής πληθυσμών, όπως προβλέπονταν με τη συνθήκη της Λωζάνης το 1923. Πάντως το συνολικό ποσοστό των προσφύγων από την περιοχή της Τουρκίας ανέρχεται στο 90,4%. Μετά την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913, με την οποία τερματιζόνταν οι Βαλκανικοί πόλεμοι, έφτασε και το πρώτο ρεύμα από τη Ρωσία σε ποσοστό 4,8%. Έλληνες της περιοχής του Καυκάσου, με την αναγγελία της προσάρτησης της εύφορης Μακεδονίας άρχισαν να μεταναστεύουν στην Ελλάδα με την ελπίδα ότι θα τους παραχωρούνταν γη. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 3,9%. Επιπλέον την περίοδο 1919-1921, λόγω της Ρωσικής επανάστασης και της κατάληψης των ρωσικών επαρχιών από τους Τούρκους, μεγάλο μέρος Ελλήνων κατοίκων της Ρωσίας κατέφυγε στα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και από εκεί διεκπεραιώθηκε στην Ελλάδα. Τους Έλληνες ακολούθησαν Αρμένιοι και Ρώσοι. Έτσι το ποσοστό από τη Ρωσία είναι πολύ μικρό, μόλις 0,9%. Επιπρόσθετα με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου, Έλληνες από Βουλγαρία, Δυτική Θράκη και το τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας που είχαν κατακυρωθεί στη Βουλγαρία, καθώς και από περιοχές που είχαν παραχωρηθεί στη Σερβία, έφτασαν στην Ελλάδα, κυρίως το 1914. Έτσι το ποσοστό προσφύγων από τη Σερβία φτάνει το 0,5% και από την Αλβανία το 0,2%. Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νειγύ που πρόβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα. Στη συνθήκη ήταν συνημμένο το Σύμφωνο «Περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας». Με βάση αυτό αναχώρησαν από την Ελλάδα περίπου 50.000 Βούλγαροι και από τη Βουλγαρία 30.000 Έλληνες και πριν την υπογραφή της συνθήκης είχαν μεταναστεύσει ακόμη 20.000 Έλληνες. Έτσι από τη Βουλγαρία έρχεται το μεγαλύτερο ποσοστό 4%. Το 1906 Έλληνες κάτοικοι της Ρουμανίας απελάθηκαν λόγω της έξαρσης που γνώριζε το Κουτσοβλαχικό ζήτημα, που επηρέαζε τις σχέσεις της Ελλάδας-Ρουμανίας. Τέλος όσο αφορά τα ιταλοκρατούμενα Δωδεκάνησα Έλληνες πρόσφυγες ήρθαν κατά διαστήματα από το 1912 και εξής. Το ποσοστό προσφύγων που προέρχονταν από Δωδεκάνησα, Ρουμανία, Κύπρο και Αίγυπτο ανέρχονταν σε 0,1%.

Η αποκατάσταση των προσφύγων

Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και της αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών. Με πρωτοβουλία της ΚτΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Για το σκοπό αυτό η ελληνική κυβέρνηση παραχώρησε στην ΕΑΠ τα εξής :

-Τις ιδιοκτησίες των Τούρκων ανταλλαξιμών και των Βουλγάρων που εγκατέλειψαν την Ελλάδα, κτήματα του Δημοσίου, κτήματα που απαλλοτριώθηκαν με την αγροτική μεταρρύθμιση και μοναστηριακή γη.(συνολικά πάνω από 8.000.000 στρέμματα.)

-Το ποσό από δύο δάνεια (1924,1928) που είχε συνάψει η ελληνική κυβέρνηση στο εξωτερικό.

-Οικόπεδα μέσα ή γύρω από τις πόλεις για την ανέγερση αστικών συνοικισμών.

-Το τεχνικό και διοικητικό προσωπικό του Υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Πρόνοιας και Αντιλήψεως

Για την αποκατάσταση των προσφύγων υπήρξε μέριμνα από την ΕΑΠ να αποκτήσουν οι πρόσφυγες ίδια η συναφή με αυτή που είχαν στην πατρίδα τους. Έτσι έγινε προσπάθεια να εγκατασταθούν γεωργοί πρόσφυγες στα μέρη που θα μπορούσαν να συνεχίσουν τις καλλιέργειες που ήδη γνώριζαν.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ (1928)

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μακεδονία	638.253	52,2%
Στερεά Ελλάδα	306.193	25,1%
Δυτ. Θράκη	107.607	8,8%
Νησιά Ανατ. Αιγαίου	56.613	4,6%
Θεσσαλία	34.659	2,8%
Κρήτη	33.900	2,8%
Πελοπόννησος	28.362	2,3%
Ήπειρος	8.179	0,7%
Κυκλάδες	4.782	0,4%
Ιόνια νησιά	3.301	0,3%
ΣΥΝΟΛΟ	1.221.849	100%

Καλλιεργητές δημητριακών εγκαταστάθηκαν σε πεδινά μέρη της Μακεδονίας σε ποσοστό 52,2% και της Δυτικής Θράκης(8,8%). Το ποσοστό αυτό είναι χαμηλό καθώς εκεί παρέμεναν οι μουσουλμάνοι που είχαν εξαιρεθεί της υποχρεωτικής ανταλλαγής το 1923.

Καπνοπαραγωγοί εγκαταστάθηκαν σε κατάλληλα εδάφη στην ανατολική Μακεδονία και στη δυτική Θράκη ,αμπελουργοί στην Κρήτη, σηροτρόφοι στο Σουφλί, στην Έδεσσα και αλλού. Επίσης η ΕΑΠ επιδίωξε ώστε οι πρόσφυγες που προέρχονταν από τον ίδιο οικισμό ή έστω την ευρύτερη περιοχή τους, να εγκατασταθούν μαζί στο ελληνικό έδαφος. Σ' αυτό εν μέρει οφείλονται και τα τοπωνύμια Νέα Σμύρνη, Νέα Φιλαδέλφεια, Νέα Μουδανιά, Νέα Αλικαρνασσός και τόσα άλλα. Παράλληλα η ΕΑΠ διέκρινε την αποκατάσταση σε αγροτική που πρόβλεπε παροχή στέγης και κλήρου στην ύπαιθρο και αστική που πρόβλεπε κυρίως παροχή στέγης στις πόλεις. Μολονότι οι περισσότεροι πρόσφυγες ασκούσαν στην πατρίδα τους «αστικά επαγγέλματα» που είχαν σχέση με το εμπόριο, τη βιομηχανία και τη βιοτεχνία, δόθηκε έμφαση στη γεωργία γιατί υπήρχαν τα μουσουλμανικά κτήματα ,κυρίως στην Κρήτη, Μακεδονία, Λέσβο,

Λήμνο, ενώ παράλληλα γιατί η αποκατάσταση ήταν ταχύτερη και ασφαλέστερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες ελληνική οικονομία βασιζόταν ανέκαθεν στην αγροτική παραγωγή και υπήρχε πολιτική σκοπιμότητα της αποφυγής κοινωνικών αναταραχών με τη δημιουργία γεωργών μικροϊδιοκτητών αντί εργατικού προλεταριάτου. Εξάλλου δόθηκε βάρος στην Ανατολική Μακεδονία και Δυτική Θράκη καθώς ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν τα μουσουλμανικά κτήματα και τα κτήματα των Βουλγάρων μεταναστών(σύμφωνα με τη συνθήκη του Νειγύ). Αυτό θα καθιστούσε τους πρόσφυγες σε σύντομο χρονικό διάστημα αυτόρχεις συντελούσε στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής και θα καλύπτονταν το δημογραφικό κενό που είχε δημιουργηθεί με την αναχώρηση των Μουσουλμάνων και των Βουλγάρων και τις απώλειες που προκάλεσαν οι συνεχείς πόλεμοι(1912-1922). Επιπλέον έτσι επικοίζονταν παραμεθόριες περιοχές. Στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και στην Κρήτη το ποσοστό των προσφύγων ανέρχεται στο 4,6% και 2,8% αντίστοιχα. Το ποσοστό στη Θεσσαλία ανέρχεται σε 2,8% ,καθώς η αγροτική μεταρρύθμιση που άρχισε να εφαρμόζεται από το 1917 έχει σχεδόν ολοκληρωθεί λόγω της ανάγκης αποκατάστασης των προσφύγων. Οι περισσότεροι πρόσφυγες στη Θεσσαλία εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Βόλου όπου υπάρχουν τα τοπωνύμια Νέα Ιωνία και Νέα Αγχίαλος. Στη Στερεά Ελλάδα το ποσοστό των προσφύγων φτάνει στο 25,1% καθώς οι περισσότεροι πρόσφυγες είχαν «απευθυνθεί» στα μεγάλα αστικά κέντρα όπως η Αθήνα και ο Πειραιάς. Από εκεί ξεκίνησε άλλωστε και η αστική στέγαση με τη δημιουργία τεσσάρων συνοικισμών: της Καισαριανής, του Βύρωνα, της Νέας Ιωνίας στην Αθήνα και της Κοκκινιάς στον Πειραιά. Ακόμη, εύποροι πρόσφυγες ανέλαβαν πρωτοβουλίες για την ίδρυση οικισμών, οικοδομώντας αστικές κατοικίες καλής ποιότητας στη Νέα Σμύρνη της Αθήνας και στην Καλλιόπολη του Πειραιά. Τέλος και σε άλλες περιοχές όπως η Πελοπόννησος 2,3%, Ηπειρος 0,7%,Κυκλάδες 0,3% εγκαθίστανται μικρότερος αριθμός προσφύγων που ασχολήθηκαν με τη γεωργία ,το εμπόριο και τη ναυτιλία.

Η Ένταξη των προσφύγων στην Ελλάδα

Η αποκατάσταση και η αφομοίωση των προσφύγων στην Ελλάδα ήταν κατά γενική ομολογία το σημαντικότερο επίτευγμα του νέου ελληνικού κράτους. Αν λάβει κανείς υπόψη τις αντικειμενικές δυσχέρειες ,όπως τη δεινή οικονομική κατάσταση της χώρας ,τις πολιτικές περιστάσεις κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930 ,την ελλιπή κρατική οργάνωση και κυρίως τον τεράστιο αριθμό των προσφύγων που έφθασαν στην Ελλάδα, αντιλαμβάνεται κανείς γιατί το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων έχει χαρακτηριστεί «τιτάνιο» .Οι πρόσφυγες δεν αποτελούσαν ένα ενιαίο σύνολο. Ανάμεσά τους υπήρχαν διαφορές κοινωνικής προέλευσης ,πολιτιστικής παράδοσης, διαλέκτου, ακόμα και γλώσσας. Περίπου 100.000 πρόσφυγες ήταν Τουρκόφωνοι. Το μεγαλύτερο όμως πρόβλημα ήταν η διαφορά νοοτροπίας και ιδιοσυγκρασίας μεταξύ προσφύγων και γηγενών. Οι γηγενείς αναφέρονταν συχνά στο ήθος των προσφύγων κυρίως των αστών, στη ροπή τους για διασκέδαση και την κοσμοπολίτικη συμπεριφορά αυτών και των γυναικών τους. Οι πρόσφυγες από τη μεριά τους μιλούσαν για το χαμηλό μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο των ντόπιων και πρόβαλλαν την ελληνικότητά τους, την οποία οι ντόπιοι συχνά αμφισβητούσαν. Η αντίθεση ανάμεσά τους εκφράστηκε στην οικονομική ζωή καθώς υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας ,στην ιδιοκτησία της γης και σε άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Στην πολιτική ζωή, καθώς οι πρόσφυγες εντάχθηκαν στο κόμμα του Βενιζέλου, είτε ως ψηφοφόροι είτε

ως πολιτευτές, βουλευτές και υπουργοί. Η μεγαλύτερη όμως διάσταση ανάμεσα σε πρόσφυγες και ντόπιους παρουσιάστηκε στην κοινωνική ζωή. Οι πρόσφυγες που κατοικούσαν στους συνοικισμούς ήταν απομονωμένοι, δεν είχαν συχνές επαφές με ντόπιους και προτιμούσαν να συνάπτουν γάμους μεταξύ τους. Δε συνέβαινε το ίδιο με τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μέσα στις πόλεις ή στα χωριά. Ο χώρος εργασίας, το σχολείο, η εκκλησία και κυρίως η γειτονιά έδιναν ευκαιρίες επικοινωνίας με τους γηγενείς. Σιγά σιγά άρχισαν να συνάπτονται μικτοί γάμοι που με την πάροδο του χρόνου γίνονταν όλο και περισσότεροι. Αυτή η αντίθεση ανάμεσά τους σε ελάχιστες περιπτώσεις πήρε τη μορφή ανοικτής σύγκρουσης. Ο όρος πρόσφυγας όμως είχε στην κοινή συνείδηση υποτιμητική σημασία, για πολλά χρόνια. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ προσφύγων και γηγενών έπαψε να υπάρχει μετά τη δεκαετία του 1940. Αλλά και από πιο πριν οι πρόσφυγες πρώτης γενιάς και αργότερα τα παιδιά και τα εγγόνια τους συμμετείχαν σε όλες τις δραστηριότητες στη νέα πατρίδα τους.

Οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων

Η Μικρασιατική καταστροφή επηρέασε σημαντικά την πορεία του ελληνικού έθνους στη σύγχρονη εποχή. Ορισμένοι την παραλλήλισαν με την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453, ενώ άλλοι θεώρησαν το 1922 ως αφετηρία της νέας Ελλάδας. Το προσφυγικό ζήτημα ως συνέπεια της Μικρασιατικής καταστροφής, αποτέλεσε για την Ελλάδα οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό ζήτημα μεγάλης σπουδαιότητας, με επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής του νεοελληνικού έθνους. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτες υπήρξαν οι επιπτώσεις στην εξωτερική πολιτική της χώρας, στον πληθυσμό και την εθνολογική σύσταση, στην οικονομία και στον πολιτισμό. Σε θέματα εξωτερικής πολιτικής με την ανταλλαγή των πληθυσμών εξέλιπε η κυριότερη πηγή προστριβών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Οι καλές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών διατηρήθηκαν τρεις τουλάχιστον δεκαετίες. Βέβαια οι προκλήσεις στις μέρες μας από τη μεριά των Τούρκων, συχνά έντονες, φτάνουν και μέχρι την αμφισβήτηση της συνθήκης της Λωζάνης. Όσο αφορά στον πληθυσμό και στην εθνολογική σύσταση, ενδεικτικά είναι τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα:

ΟΙ ΔΕΚΑ ΔΗΜΟΙ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΟΥΣ (1928)

ΠΟΛΗ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
Δράμα	70,2%
Καβάλα	56,9%
Σέρρες	50,4%
Θεσσαλονίκη	47,8%
Μυτιλήνη	46,8%
Ξάνθη	41,4%
Πειραιάς	40%
Ηράκλειο	35,9%
Χίος	35,7%
Κομοτηνή	34,1%

Με την άφιξη των προσφύγων ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε από το 1920 ως το 1928 κατά 20%. Αυξήθηκε επίσης κατά πολύ ο βαθμός αστικοποίησης του κράτους. Παράλληλα η δημιουργία προσφυγικών συνοικισμών γύρω από την Αθήνα και τον Πειραιά έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του πολεοδομικού συγκροτήματος, όπως το ξέρουμε σήμερα. Εκτός από την Αθήνα και τον Πειραιά, το ποσοστό των οποίων φτάνει στο 40%, αλλά και τη Θεσσαλονίκη, το ποσοστό της οποίας ανέρχεται στο 47,8%, υπήρξαν και άλλα αστικά κέντρα που διογκώθηκαν λόγω της εγκατάστασης των προσφύγων σ' αυτά. Η Κομοτηνή με ποσοστό 34,1% και η Ξάνθη με ποσοστό 41,4%. Παράλληλα η Κρήτη, η Λέσβος και η Λήμνος εξελληνίστηκαν πλήρως. Χαρακτηριστική είναι η αναλογία των προσφύγων στο Ηράκλειο Κρήτης που φτάνει στο 35,9% στο συνολικό πληθυσμό της πόλης. Όσο αφορά στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, η Μυτιλήνη και η Χίος έχουν ποσοστά 46,8% και 35,7% αντίστοιχα. Τέλος, πόλεις όπως η Δράμα, που απορροφά τεράστιο αριθμό προσφύγων, που ανέρχεται στο 70,2%, η Καβάλα με λίγο μικρότερο ποσοστό 56,9% και οι Σέρρες στο 50,4% επιβεβαιώνουν την έμφαση που δόθηκε στην εγκατάσταση προσφύγων σε Ανατολική Μακεδονία και Δυτική Θράκη.

Στον τομέα της οικονομίας, όπως είναι φυσικό, ενισχύθηκε η αγροτική παραγωγή και αναζωογονήθηκε η βιομηχανία με νέο, ειδικευμένο και φθηνό εργατικό δυναμικό. Να προσθέσουμε εδώ πως η άφιξη των προσφύγων επέδρασε και στην ένταξη των γυναικών στο γενικό πληθυσμό. Το 1930 οι γυναίκες αποτελούσαν την πλειονότητα των εργατών κλωστοϋφαντουργία, καπνοβιομηχανία και βιομηχανία έτοιμων ενδυμάτων.

Θα ήταν άδικο βέβαια να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία χωρίς την αναφορά στην επίδραση των προσφύγων στον πολιτισμό της νεότερης Ελλάδας. Οι πρόσφυγες είχαν ζήσει με πολιτιστική παράδοση πολλών αιώνων την οποία μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα. Η μουσική που έφεραν μαζί τους επηρέασε τον τρόπο έκφρασης των λαϊκών στρωμάτων και αναδείχθηκε σε λαϊκή μουσική της πόλης μέσα από τα ρεμπέτικα τραγούδια. Πρόσφυγες οργανοπαίχτες και τραγουδιστές κυριάρχησαν στη λαϊκή μουσική σκηνή. Οι πρόσφυγες έκαναν αισθητή την παρουσία τους και στον πνευματικό χώρο. Οι λογοτέχνες Γ. Σεφέρης, Η. Βενέζης, Κ. Πολίτης, Γ. Θεοτοκάς, Σ. Δούκας, ο ζωγράφος και συγγραφέας Φ. Κόντογλου και ο μουσικός Μ. Καλομοίρης είναι μερικοί από τους πολλούς Μικρασιάτες που διέπρεψαν στα γράμματα και τις τέχνες, πλούτισαν τη νέα ελληνική γλώσσα και συνέβαλαν στην εξέλιξή της.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Μαργαρίτης, Γ., Αζέλης, Α., Ανδριώτης, Ν., Δετοράκης, Θ., Φωτιάδης, Κ. (2015). *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*. Αθήνα: ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Σφυρόερα, Σ. (2017). *Ισκιοι του χθες, μνήμες και τόποι του σήμερα*. Αθήνα: Πεδίο.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αλομπέιντ, Α. (2017). *Το Προσφυγικό ζήτημα: Μια διαφορετική προσέγγιση*. Ανακτήθηκε στις 06/03/2017 από http://www.huffingtonpost.gr/aref-alobeid/-_4748_b_9521404.html.

Έρευνα για τις στάσεις της κοινής γνώμης απέναντι στο προσφυγικό φαινόμενο. (2016, 15 Ιανουαρίου). Ανακτήθηκε στις 06/03/2017 από <http://www.publicissue.gr/12701/refugees-2016/>.